

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** Hypnales, **Familj:** Fontinalaceae, **Släkte:** *Dichelyma* (klomossa), **Art:** *Dichelyma capillaceum* - hårklomossa (With.) Myrin **Synonymer:** *Dichelyma capillaceum* (Dicks.) Myr., *Fontinalis capillacea* With.

Kännetecken

Bildar mörkgröna, brungröna eller ibland nästan svarta mattor, ofta luftiga och löst sammanhållna. De medelgrova skotten är oregelbundet förgrenade eller oregelbundet fjädergrenade. Stambladen är 3,2-6,5 mm långa och 0,3-0,8 mm breda. Bladen sitter i tre, ibland något otydliga, rader. De är smala, kölade längs nerven, och smalnar långt och gradvis av till en mycket smal spets. De är mer eller mindre tydligt ensidigt böjda. Bladnerven är långt utlöpanande, och den utlöpanande delen utgör 25-50 % av bladlängden. Sporkapseln når inte ovan honbladen, men sticker som mogen ut på sidan mellan dessa.

Hårklomossa kan likna klomossa *Dichelyma falcatum*, men har ofta bladen i otydliga rader, tydligt smalare blad och en betydligt längre utlöpanande bladnerv.

Utbredning och status

Arten finns i Sverige norrut till södra Norrland. Starka fästen är Helgeås avrinningsområde (stora populationer i t.ex. Möckeln och utmed Helge å väster om Osbysjön), Alsteråns avrinningsområde samt vid Nedre Dalälven.

Hårklomossan är känd från en lokal i Danmark, saknas i Norge och har hittats på tre lokaler i Finland. Den har försvunnit från en stor andel av sina äldre svenska växtplatser men trots detta ligger större delen av den europeiska utbredningen i Sverige. Utanför Norden är arten känd från Estland, Frankrike, Italien, Tyskland, Polen, Rumänien, Ryssland och Ukraina (1-3 lokaler i varje land) (Hedenäs m.fl. 1996, Hodgetts 2015). I östra Nordamerika finns den i både USA och Kanada. Den är mycket vanlig på sina ställen i nordöstra USA (New England) och på kustslätterna vid Mexikanska golfen (Bruce Allen, brev 1998).

Ekologi

Hårklomossan växer på stenblock, trädbaser och basen av buskar (ofta gråvide) utmed stränder till sjöar och långsamt rinnande vattendrag. Arten är knuten till den zonen som översvämmas och dränks i princip varje år och den växer bara vid stränder med ganska stor vattenståndsamplitud (Hedenäs m.fl. 1996, Hylander 1998). Arten växer ibland på block i sänkor som periodvis torkar ut. Substraten skall helst vara något skuggade, men arten trivs inte om kärlväxttäcket blir för tätt. De flesta lokaler är vid relativt näringsfattiga vatten (mesotrof miljö), men den hittas ibland också i näringsrikare vattendrag. På artens växtplatser i södra delen av det svenska utbredningsområdet har vattnet högt pH och relativt hög alkalinitet.

Hot

Arten hotas framför allt av förändringar i vattenståndsregim och vattenkvalitet. Förändringar av det slaget kan slå ut arten från många lokaler samtidigt. Den försvinner om sjön eller vattendraget regleras så att man får en konstant vattennivå eller så att vattenståndet fluktuerar ofta. Vid regleringar där vattenståndet fluktuerar kraftigt i längre perioder kan arten trivas och t.o.m. vara riktigt vanlig. Troligen utgör övergödning ett stort hot. När näringsnivåerna i vattnet ökar kan andra arter (t.ex. trådformiga grönalger, kärlväxter och andra mossor) konkurrera ut den. Även andra typer av förändringar i vattenkvaliteten skulle kunna hota arten. På lokaler med små populationer kan en alltför kraftig utglesning av träd- och/eller buskskikt längs stränderna utgöra ett hot.

Åtgärder

Ett åtgärdsprogram för hårklomossa finns sedan 2004 (Wetterin 2004). Kunskapen från detta måste integreras med de lokala myndigheternas hantering av ärenden som berör vattenstånd och vattenkvalitet. Riktlinjer för lokaler i reglerade vatten bör utarbetas i samarbete med kraftbolag, sjösänkingsföretag m.fl. Vattenståndsfluktuationerna bör säkras i Färnebofjärden, Möckeln, Helge å och Alsterån. Områdesskydd bör övervägas i några områden. Kantzoner bör lämnas orörda utmed sjöstränder där arten förekommer. Sverige har ca 90% av de kända europeiska lokalerna för hårklomossa, varför vårt ansvar för arten i Europeiskt perspektiv är stort. I ett större internationellt perspektiv är Sveriges andel inte så stor då arten bitvis är ganska vanlig utmed Nordamerikas östkust (Bruce Allen brev 1998).

Övrigt

En möjlig hybridpopulation mellan hårklomossa och klomossa finns i Nedre Dalälvsområdet (Hylander 1999). Båda arterna är vanliga här, men vanligast är olika typer av mer eller mindre intermediära former.

Utländska namn - FI: Hiuskoukkusammal, DK: Slank Klomos.

Naturvård

Konventioner: Habitatdirektivets bilaga 2, Bernkonventionens bilaga I, Typisk art i 9080 Lövsumpskog (Boreal region (BOR) och Kontinental region (CON)), Typisk art i 9750 Svämlövskog (Boreal region (BOR) och Kontinental region (CON)), Typisk art i 9760 Svämädellövskog (Boreal region (BOR) och Kontinental region (CON))

Fridlysning: Hårklomossa (*Dichelyma capillaceum*) är fridlyst enligt 8 § i hela landet. Undantag (13 §): Trots förbudet i 6, 8 och 9 §§ får enstaka exemplar av djurarterna bred gulbrämad dykare, bred kärrtrollslända, bred paljettdykare, brun gräsfjäril, citronfläckad kärrtrollslända, grön mosaiktrollslända och pudrad kärrtrollslända samt enstaka exemplar av växtarterna norskoxel, skogsrör, styvnate, grön sköldmossa, hårklomossa, käppkrokmossa, långskaftad svanmossa, nordisk klipptuss och pyramidmossa samlas in, om 1. det har betydelse för dokumentering av arten, 2. det inte finns något annat tillfredsställande alternativ och den berörda populationens fortbestånd inte påverkas negativt, 3. den som är ansvarig för insamlingen senast den 31 januari kalenderåret efter insamlingen redovisar till länsstyrelsen a) vilken eller vilka arter som omfattas av insamlingen, b) antalet insamlade exemplar av varje art, c) var exemplaren har tagits, och d) syftet med insamlingen, 4. den som är ansvarig för insamlingen anmäler till Artdatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet a) fullständiga fynduppgifter för påträffade nya lokaler för arten, och b) var de insamlade exemplaren förvaras, och 5. det insamlade materialet hålls tillgängligt för forskning.

Åtgärdsprogram: Avslutat

Litteratur

- Cortini Pedrotti, C. 1992. Check-list of the mosses of Italy. Fl. Mediterranea 2: 119-221.
- ECCB. 1995. Red Data Book of European Bryophytes. European Committee for Conservation of Bryophytes, Trondheim.
- Hedenäs, L. 2014. *Dichelyma capillaceum* hårklomossa, s. 61. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. [AJ 37-57], Bladmossor: skirmossor-baronmossor : Bryophyta: Hookeria-Anomodon. Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.
- Hedenäs, L., Godow, S. & Hylander, K. 1996. Bryophyte Profiles. 1. *Dichelyma capillaceum* (Dicks.) Myr. (Bryopsida: Fontinalaceae). J. Bryology 19: 157-179.
- Hodgetts, N. G. 2015. Checklist and country status of European bryophytes - towards a new Red List for Europe. Irish Wildlife Manuals 84. National Parks and Wildlife Service, Department of Arts, Heritage and the Gaeltacht, Ireland.
- Hylander, K. 1998. Hårklomossa (*Dichelyma capillaceum*) - ekologi och aktuell utbredning i Sverige. Svensk. Bot. Tidskr. 92: 95-111
- Hylander, K. 1999. Intermediates between the pleurocarpous mosses *Dichelyma falcatum* (Hedw.) Myr. and *D. capillaceum* (Dicks.) Myr., possibly of hybrid origin. Lindbergia 24:59-64.
- Ireland, R. R. 1990. Distribution of the moss genus *Dichelyma* in Canada. Lindbergia 15: 65-69.
- Toivonen, H. 1972. Distribution of *Dichelyma capillaceum* (With.) Myr. emend. Br. & Schimp. (Bryophyta), especially in northwestern Europe. Ann. Bot. Fenn. 9: 102-106.
- Weibull, H. 2008. Inventering av hårklomossa och skapanior på ved vid vatten. Länsstyrelsens Rapportserie 2008:15. Natur- Och Kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen Västmanlands län
- Wetterin, M. (ed.) 2004. Åtgärdsprogram för bevarande av hårklomossa (*Dichelyma capillaceum*). Action plan for the conservation of *Dichelyma capillaceum*. Naturvårdsverket rapport 5402.
- Welch, W. 1960. A monograph of the Fontinalaceae. Martinus Nijhoff, The Hague.

Författare

- Lars Hedenäs & Susanne Godow 1994. Rev. Kristoffer Hylander 1998, uppdaterat av Tomas Hallingbäck 2010. Rev. Lars Hedenäs 2014. Uppdaterat av Tomas Hallingbäck, Niklas Lönnell & Henrik Weibull 2015, 2016